

Kinderen een stem geven: dat is de rode draad in het werk van Marc Dullaert, voorzitter van het Kinderrechtencollectief. De oud-Kinderombudsman en oprichter van KidsRights maakt zich zorgen over de participatie van kinderen in Nederland én om hun rechten. "Er is lef nodig om het systeem te veranderen."

'We zijn pleisters aan het plakken op een systeem dat al piept en kraakt'

Marc Dullaert gunt iedereen een Lars Westra. De zeventienjarige jongen is vice-voorzitter van het Kinderrechtencollectief en brengt een "ongelooflijk fris perspectief" mee naar vergaderingen. "Niet beter of slechter dan wat volwassenen zeggen, maar anders. Hij dwingt ons tot helder taalgebruik en vraagt ons hoe we kinderen betrokken bij onze activiteiten," zegt Dullaert, die zelf voorzitter is van het Kinderrechtencollectief, de officiële koepel van kinder- en jeugdorganisaties die de rechten van kinderen in Nederland wil waarborgen. "Dat perspectief is belangrijk voor wat wij doen en ik gun dat perspectief ook aan andere organisaties die zich inzetten voor kinderen en jongeren."

Het is de eerste aanbeveling van vele die Dullaert heeft voor de jeugdzorg. Want Dullaert maakt zich zorgen, zo vertelt hij aan het begin van ons gesprek. Nederlands staat namelijk op een zorgwekkende negentiende plaats op de KidsRights Index. Die ranglijst kijkt naar cijfers van de Verenigde Naties en naar de kwalitatieve aanbevelingen van het VN-kinderrechtencomité. "Een paar jaar geleden stonden we nog op de vierde

plaats. Op het criterium, 'een gunstig klimaat voor kinderrechten' scoren we nu opvallend laag.

Bijvoorbeeld omdat ons beleid niet structureel getoetst wordt aan kinderrechten, terwijl we daar met de kinderrechtentoets een heel goed middel voor in handen hebben." Andere redenen waarom Nederland het niet goed doet? Er wordt te weinig geïnvesteerd in kinderen en jongeren. En de stem van het kind wordt onvoldoende gehoord in zaken die wel van belang zijn voor die kinderen. "Het wordt tijd dat we hier als land verandering in gaan brengen."

Zelf werkt Dullaert daar al jaren aan. Zo richtte hij in 2003 kinderrechtenorganisatie Kids Rights op en was hij van 2011 tot 2016 Kinderombudsman. Daarna adviseerde hij de overheid over passend onderwijs en nu is hij, onder andere, voorzitter van het Kinderrechtencollectief. Die organisatie adviseert de overheid over kinderrechten en rapporteert elke vijf jaar aan het Kinderrechtencomité van de Verenigde Naties over de naleving van kinderrechten in ons land. Een van de meest bijzondere wapenfeiten van Dullaert is de Internationale Kindervredesprijs die hij in het leven riep, een soort Nobelprijs voor kinderen.

‘We hebben alle middelen in handen om het goed te doen’

Aan de kwetsbare kant

Vanuit al die rollen volgt hij ook de jeugdzorg in Nederland al jaren. Zijn analyse? “Als het met je ouders of verzorgers goed gaat en je bent gezond, dan is Nederland een paradijs. Maar als je aan de kwetsbare kant belandt dan zie je dat de Nederlandse overheid niet goed genoeg voor die kwetsbare kinderen kan zorgen.” Dullaert benadrukt dat dat niet ligt aan de duizenden jeugdzorgprofessionals die zich vaak met hart en ziel inzetten voor hun vak. Nee, wat hem betreft klopt het systeem niet. “Er lijken maar geen vorderingen te zijn. De wachtlijsten nemen toe. Door de decentralisatie neemt de rechtsongelijkheid toe: het maakt uit waar je wieg staat, want per gemeente kan de zorg waar je recht op hebt verschillen. Het VN-Kinderrechtencomité heeft de Nederlandse overheid hier al meermaals op aangesproken, maar de overheid is tot nu toe onvoldoende effectief op dit thema.”

Topdown-denkwijze

Hij haalt de Hervormingsagenda aan, die vorig jaar juni werd gepresenteerd. “Die agenda is vooral geschreven

voor professionals, voor beleidsmakers. Daar zit natuurlijk geen kwade bedoeling achter, maar wel een topdown-denkwijze. Hij zou eigenlijk vanuit het kinder- en kinderrechterlijke perspectief moeten worden geschreven en getoetst. En die agenda zou veel concreter moeten zijn. Er staat bijvoorbeeld dat jeugdzorg alleen voor de meest kwetsbare gezinnen en kinderen toegankelijk moet zijn. Maar wie zijn dat precies? Welke criteria horen daarbij? Er is lef nodig om zo’n agenda op een totaal andere manier in te steken, een paradigmaverandering. Het idee: we gaan dit van onderop opbouwen. Dan kun je veel dichterbij de behoefte van kinderen aansluiten.”

Hoe dat kan? Door af te kijken bij een aantal Scandinavische landen, zegt Dullaert. “Daar toetsen ze al hun beleid aan kinderrechten en als het niet aansluit, dan passen ze het aan. Maar het begint ermee dat je de stem van het kind meeneemt. Dat je hun behoeften in kaart brengt, dat je hun positieve en negatieve ervaringen met het beleid meeneemt.” In de Hervormingsagenda gebeurde dat minimaal: er werden

een onderzoek en aanbevelingen van de Nationale Jeugdraad gebruikt. Die consulteerde 650 jongeren om te onderzoeken wat jongeren van de plannen vinden. “Maar wat ik dan weer mis is dat ik nergens concreet zie waar die input de aanpak beïnvloedt.” Uit het onderzoek kwam bijvoorbeeld dat 67 procent van de jongeren niet op tijd om hulp vraagt. Bijvoorbeeld omdat ze niet eens weten van het bestaan van wijkteams of lokale teams. “De aanbeveling van de Nationale Jeugdraad was dan ook: zet in op het verhogen van die kennis over lokale teams, zorg dat je ze op een laagdrempelige manier kunt bereiken. Daar zie ik niets over terug in de agenda.” Dullaert mist ook reflectie bij de opstellers van de Hervormingsagenda. Met de aanpassing van de Jeugdwet in 2015 stelde de overheid zich ook enkele transformatiedoelen. Meer preventie, was zo’n doel, en meer participatie van jongeren. In de Hervormingsagenda komen die doelen weer terug. “Nergens lees ik waarom ze nog niet behaald zijn.”

Pleisters plakken

Dullaert spreekt veel beleidsmakers en bestuurders. Niemand is het met hem oneens dat de stem van het kind meegenomen moet worden in beleid dat over die kinderen gaat. “Het probleem is dat ik dat niet vertaald zie naar de praktijk. Er is echt lef nodig om beleid en wetgeving vanuit een ander perspectief in te steken. Wat er nu gebeurt, is dat we steeds pleisters aan het plakken zijn op een systeem dat al piept en kraakt. De agenda is oude wijn in nieuwe zakken.”

Een systeem veranderen doe je niet zomaar als woon-begeleider, ambulant hulpverlener of pleegzorg-medewerker. Maar wat kan een jeugdzorgprofessional wel doen om de stem van het kind mee te nemen in zijn of haar werk van elke dag en om kinderrechten daarin te waarborgen? “Jeugdzorgprofessionals kunnen binnen hun organisatie signalen afgeven. Laten horen wat er beter kan, om zo stap voor stap verbeteringen door te voeren. Wees dus ook kritisch over die Hervormingsagenda en kijk goed naar wat daaruit wel en niet werkt. Zo kunnen we het systeem van onderaf verbeteren. Daarnaast is het belangrijk om als jeugdzorgprofessional het perspectief van het kind mee te nemen in alles wat je doet. Maar ik zie dat dat op veel plekken al goed gebeurt.” Dullaert noemt bijvoorbeeld het project Kinderrechten in de Jeugdzorg, waarvoor de Nationale Jeugdraad samen met het Kinderrechtencollectief het initiatief nam. Jongeren in gesloten instellingen leren hoe ze hun stem op een betekenisvolle manier kunnen laten horen. Dat leverde uiteindelijk vijf punten op die jeugdzorginstellingen kunnen aanpakken. Sommige instellingen zijn daar nu serieus mee aan de slag. Een ander advies voor de jeugdzorgprofessional die kinderrechten net zo belangrijk vindt als Dullaert: “Pak het Kinderrechtenverdrag er eens bij en toets het werk dat jouw organisatie doet daaraan. Dat helpt om goed te reflecteren op wat jij als organisatie aan het doen bent.”

Anders durven

Dullaert benadrukt het nog maar eens. Er is lef nodig om in de jeugdzorg tot een kinderrechtelijke benadering te komen. Lef bij politici, om langetermijnbeslissingen te durven nemen. Lef bij beleidsmakers om beleid van onderop vorm te durven geven. En lef bij de jeugdzorgprofessional om kritisch naar de eigen organisatie en het eigen handelen te kijken. Natuurlijk frustreert het hem weleens dat echte verandering achterwege lijkt te blijven. “Want kinderen zijn daar de dupe van. Daarom blijf ik erop hameren dat we hun stem meenemen. En daarom hebben we met KidsRights nu ook in Nederland een statistisch representatief jongerenpanel opgezet, State of Youth NL. Door hun stem luider te laten horen, kunnen we de druk opvoeren. We hebben alle middelen in handen om het goed te doen. Maar dan moeten we het wel anders durven doen. Met de juiste aanpak kunnen we ervoor zorgen dat Nederland weer vooroploopt op het gebied van kinderrechten.”